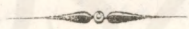

FILLÉRTÁR

MINDENNEMŰ

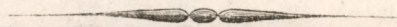
KÖZHASZNÚ ISMÉRTEK

TERJESZTÉSÉRE.

SZERKEZTETTE 'S KIADTA

BALÁSTALVI OROSZ JÓZSEF.

MÁSODIK ÉVI FOLYAMAT.

1079

POZSONYBAN,

NYOMTATTA NS. SCHMID ANTAL.

1835.

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

1071

1881

A' FILLÉRTÁR'

első évszaka folyó februarius' végével kitelvé, 's az alúírt, eddigi szerkeztetője, Schmid Antal urtól, e' folyó-írás' kiváltságos tulajdonosától, annak további kiadását szerződés mellet átvévén, erről a' tisztelt olvasó Közönséget tudósítani, egyszer'smind azt kegyes párfogásába ajánlani bátorcodik.

A' Fillértár' czélja, valamint eddig is „mindennemű közhasznu ismeretek' terjesztése“ volt, ugy ezentúl is az leend. Mikép megfelelt légyen e' czélnak, első évszaka kezeikben lévén az eddigi előfizető uraknak, szóljon az maga magáért. Arról azonban biztosítani kívánta az alúírt a' tisztelt Közönséget, hogy ezen oly hamar és szerencsésen utánzott vidéki találmánynál abban legalább nem kívánja követni a' külföldet, hogy ott az ilyenmű folyó-írások mindinkább aljasodni látszanak. A' Fillértár ellenben valamint már első évszakában is hónapról hónapra előhaladott, ugy ezen pályáját tovább folytatandja, 's azért jövődöre

1-ör Nagyobb formatumban, az előbbinél még finomabb velin papiroson, és még szebb betűkkel ki fog adatni.

2-ör Noha a' kömötszések már eddig is akármely külső ilyenmű folyóírással bátran léphettek sorompóba, még is ezentúl még csinosabbak, választottabbak és eredetiek lesznek.

3-ör A' nyelvnek teljes tisztasága mellett, lehetőségig legnagyobb érthetőségére különös gond fog fordítani, ugy, hogy még azon előfizetők is, kik szép nyelvünk' újabb tökélyetesebb kifejtését egészen útól nem érhatték, másban akadályt nem találandnak, mint talán helyenként magában az ideák' szövevényes voltában, a' mi azonban oktató levélben el nem kerülhető, sőt az olvasók' egyik osztályára nézve hasznos is, szükséges is. — Azonban igen sajnálkodva megvalja az alúírt, hogy azon többféle kívánatoknak, mellyek' következésében az egyik azt kívánja, hogy a' Fillértár leginkább a' gazdasági

afiaknak,
a' minden
is vala,
latt hat-
ezáltal

tárgyakkal foglalatoskodjék, a' másik, hogy technikai, egy harmadik, negyedik, hogy gyermek-oktató, természet-tudományi, történeti, szeszélyes 's a' t. 's a' t. legyen az uralkodó tárgy, a' dolog' teljes lehetetlensége miatt egészen meg nem felelhet, 's azért minden tárgyból a' legérdekesbet kiszemelvén, arra járand leginkább törekedése, hogy a' magyar publicumban az olvasás' vágyja mindinkább nevedjék.

Noha az előbbie' következésében a' kiadás' költségei mindinkább szaporodnak, az alúlrt még is, bizván a' tisztelt Közönségnek hathatós pártfogásában és számos részvételében, előbbi egész-évi előfizetést 6 ezüst forintról 5-re szállítja le oly formán, hogy ez' áron következő városokban a' Fillértárra előfizethetni t. i.: Pozsonyban, ifj. Schmid Antal urnál; — Pesten, Landerer könyvműhelyében; — Debreczenben, t. Bartsay Károly urnál; — Sexárdon, f. Augusz Antal urnál és Bécsben Schmid Antal könyvkereskedésében (Zuchlauben Nro. 439); hozzá adván, hogy hazánknak akármely helységében, hol az előfizetők' száma legalább húszra megy, teendő jelentés után, a' példányok a' kiadó' költségén, és minden 11-diknek a' kiosztó ur' jutalmául reaadása mellett, rendszeren 5 forintért helyre fognak szolgáltatni. A' közönséges könyváros úton 5 fl. 30 kr. postán pedig borítékkal együtt 6 forint e. p. leend az egész évi előfizetés.

Hogy pedig ezen folyóírás, mellynek kezdete véletlen akadályok miatt martius' elejére esett, jövendőre a' többi honi levelekkel egyformán, azaz új esztendőben kezdődjék, e' második évszaka már f. e. december' végével megszünend, oly formán azonban, hogy ezen 10 hónap alatt az előfizető urak minden 52 számát a' hozzá tartozó 104 negyedlevél kömetszésekkel együtt megkapják, mi végre minden hónapban egy számmal több ki fog adatni, 's így a' második fél év augustus' elejére határoztatik el.

Az első évszak' példányai még megszerezhetők Pozsonyban Schmid Antal urnál a' fentebb kitett áron.

Pozsonyban februarius' 10-kén 1835.

Orosz József.

HÁLÁS TISZTELET

mindazon nemeslelkü 's művelt Hazafiaknak, kik a' jelen folyóírást, mellynek czélja minden hasznos isméretek' terjesztése eddig is vala, jövődõre is leend, első évszaka alatt hathatós pártfogásukkal támogatták 's ezáltal folytatását lehetségessé tették.

ÉLJENEK!

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Országos Széchényi Könyvtár

Czélja

az életre megkívántató 's valóban hasznos tárgyak közlése, és tudományos oktatás. Megjelen minden szombat. Előfizethető reá a kiadás helyén kívül minden posta-hivatalnál, könyvárosoknál 's vidéki beszédőknél, kik aztán a példányokat is kiosztják.

FILLÉRTÁR

mindennemű

közhasznú ismeretek

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA
Hírlap-iroda
Növendéknépio

terjesztésére.

1897. év. 850. sz.

Ára

az egész évi folyamatra valami 110 kömetszésű 's külön hozzá csatolt képpel a beszédőknél csak 5, a könyvárosoknál 5 for. 30 kr., postán pedig nyomtatott czim alatt elküldéssel 6 forint p. p. Esztendő végével csinos boríték járuland hozzá a foglalati laistromával.

1.

Második évi folyamatra.

(Martius' 7-kén)

Árpád.

Néplevelünk' másod-évi folyamatját nem kezdetjük ide illőbb tárgyon, mint hazánk' alapítójának életírásán, melynek mind azokat érdekelnie kell, kik az alapító' szerzeményében élnek, 's az általa hagyott legdrágább örökség' javaiban mindennap részesülnek. Kinek keblét nemesb érzés foglalta el, sokkal inkább tudja, mint sem szavakkal festhetnök, mi légyen a' haza? 's mit érdemeljen annak szerzője, ki a' legbecesebb földi jót hagyá számára. A' jobb emberi szív mind annyiszor hálaérzetre buzdul jóléte' szerzője iránt, valahányszor a' boldog jelen' örömei feszítik keblét, 's mind az, mit a' honnak köszönhet egy polgár, két legnagyobb jöltévőjét juttatja eszébe, a' haza' szerzőjét, 's jelenkori fentartóját; mindenik iránt határtalan ragaszkodás és tisztelet ragadja a' hálás szívet, mert polgári léte ezektől származik. A' magyart már csak neve is lelkesedéssel tölti el Árpád-nak, 's ugyanazon pillanatban kétszeresen ihleli az örövendetes gondolat, hogy mostani legkegyelmesebb fejedelmi atyjának ereiben is a' hon-szerző Árpád' vére foly; ennek ereiben, kinek szelid kormányja alatt a' polgárisodás' fentebbi fokára hágott nemzetünk 's mintegy másodszor uj, a' műveltség' jótékonyabb 's enyhebb körébe emelt hazát nyert.

Egy oly népet, melly erejét érzi, melly lakjából kiszorítatik és sehol sem talál maradandó helyet, hőssé teszen a' kétségbeesés, néha győzhetetlenné is. Hyenek voltak a' paczinákok, kik a' Jaik és Volga közötti legelőkről kiszorítván, a' Lebediában élt magyarokat támadták meg, kik nem az erőnek, hanem a' nagyobb számnak engedve az Ate-közbe vándorlottak. A' paczinákok csákánja átlátván, mily fontos lenne ezekkel szövetségbe lépni, felszólítá őket, küldjék hozzá

fejedelmöket. Álmos helyett Lebed, más névvel Előd mene el. A' csákán azt az ajánlatot tevő neki, hogy őt a' magyarok' fejedelmévé teszi, ha az ő felsőbségét elismeri. Sok példája van történetünkben a' tántoríthatatlan hűségnek és egyenes gondolkodásnak, Lebed adta az elsőt. A' hatalmas szomszéd' pártfogását nem tartván megvetendőnek, de egyszer'smind tudván, mit fogadtak a' magyarok Álmosnak, hogy mindig nemzetségéből választandják fejedelmöket, elhárítá magáról az ajánlott méltóságot, 's Árpádot, Álmos' fiját, ajánlá, kit a' csákán szinte örömet fogadott. A' magyarok sokat tartottak a' függetlenségre, de megtanítván már őket a' tapasztalás, mily sokat tehet az egyesült erő, elvállalák a' csákán' ajánlatát, 's a' Bodrog és Tisza közötti rokonikkal egyesülvén, felemelék Árpádot a' paizson, mint az egész magyar nemzet' fejedelmét.

Nem sokára alkalma találkozott Árpádnak megmutatni, hogy választásuk nem méltatlanra esett. A' Bolgárok' királya, Simeon, háboruba keveredett a' böles Leo császárral. Ez a' magyarokat segítségre hívta, 's Bolgárország a' pusztítás' láthelyévé lön; Simeont kegyetlenül lealázta Árpád, 's békességet koldultatott vele a' bizantziumi császártól. Arnulf császár meghallá ezen győzedelmet, 's minthogy Svatuplukkát neki is háboruja volt, meghívta a' magyarokat; de mivel saját népei nem gyámolíták a' vitézeket, ohajtott győzedelemhez nem jutott. A' magyaroknak azonban anyyi hasznuk volt ezen táborozásból, hogy a' felséges földet, hová utóbb letelepedtek, megismerték. Az alatt Simeon szövetségbe lépett a' paczinákokkal és kiszorítá Ateközéből az otthon maradt magyarokat, kik a' mostani Erdélybe jöttek, hol Székely név alatt maig fenvagnak. Visszatértében meghallá ezt Árpád, 's nem tartván fáradságra méltónak visszaszerezni az elvesztett hazát, a' Tisza 's Bodrog közt telepedett le, melly földet már atyja, Álmos elfoglalt volt.

Régi hagyományok szerint, mikor a magyarok *Baskiriából* kiindultak Álmos alatt, hét seregből állottak; mindenik seregben 30857 ember volt, 's így öszvesen kétszáz tizenhat ezer fegyverfogható vala; a' kunok', kabarok' hozzájuk járultával majd négyszáz ezeren lőnek, 's ha sokan elhullottak is, több gyülevész népekkel mindig lehet háromszáz ezerre tenni az Árpád' fegyverfoghatóit.

Azon korban több fejedelmek birták a' mostani Magyarországot. A' Tisza 's Duna közt Szalán uralkodott. A' Tisza, Erdély, a' Maros és Szamos közti földet *Ménmarót* birta, mindenik a' bolgár király' felsőbsege alatt. A' Maros' bal partján a' Dunáig tótok laktak *Glád* fejedelmekkel. A' mostani Erdélyben tótok 's oláhok tanyáztak. A' Morvától és Garantól fogva a' Duna' bal partjáig minden a' *Svatupluk'* nagy morvai birodalmához tartozott. Alsó Pannóniát a' Duna' jobb partjától a' Szávaig *Brazlaw* igazgatta, mint Árnulf' feudálisa.

Legelsőben az oláhok ellen fogtak a' magyarok fegyvert, kiknek fejöket *Gelo* vagy *Cyalu* az Almás vizénél szállott *Tuhutummal* szembe, de tenkre tétetett. Ménmarót ellen *Szabolcsot*, *Tast* és *Tuhutumot* küldé Árpád, kik Biharvart meghódíták, futásra kényszerítvén a' bolgár fejedelmet, Ménmarótot pedig békességszerzésre, ki leányát ajánlá Árpád' fíjának Zoltánnak, 's azt kéré ki, holtáig maradjon birtokában. *Bojta*, *Zuard* és *Kadusa* Glád ellen indultak Árpádtól, kinek tót népei segítettek volt a' paczinákokat a' magyaroknak Atelkőzből kiszorításában. Most egy részről a' bosszu, más részről a' kétségbeesés hamar elhatározatá a' győzedelmet, 's minden a' magyarok' kezére került.

Leghatalmasabb volt Pannoniában Szalán. Ez ellen maga indult Árpád, ki egyébként mintegy középpontból kormányzá hódoltató vezérjeit. Szalán kevélyen küldé hozzá követséget, alacsony származást és kóborlást hányván szemére. Árpád illendő nyájassággal fogadta a' követséget, 's Atilla' örökségére hivatkozott, melly szerint Pannonia őt, mint annak ivadékát illeti. Eleitől fogva igen jól érték a' hódoltatók mint kelljen a' mesékből és népmondákból igazságaikat vagy követeléseiket megszentelt színben méríteni. Először csak holmi esekélyiséget kívánt Szalántól ajándékba, kit ő előzve gazdagon megajándékozott. De minekutána azt Szalán megadta, 's Árpádnak több vállalatai szerencsésen sikerültek, nevezetesen Lengyelország felé a' karpátokig kiterjeszté birtokát *Bors* által, a' kedvező siker és jól elsült terv, új vállalatokra gyulasztá erős lelkét és új munkásságra. Most már nagy darab földet kívánt

Szalántól, ki féltében azt is megadta. Azonban a' bolgár király *Simeon* segítséget küldvén neki, minden eddig tett engedményeit megbánta 's mind ezeket, mind az erővel foglaltakat visszakívánta. A' czivakodásnak fegyver vetett véget. — Alpár' síkján állott szembe a' két tábor. Árpádé lön a' győzelem, és most a' Szeremségig vitte vihatlan seregeit.

Svatupluk' fíjai veszekedtek a' morvai nagy birodalmon, a' magyarok pedig haszonra fordíták e' szerencsés alkalmat, melly hódítmányaik' terjesztésére ajánlközött, mert Morva felől is kiszélesíték az országot. Azután *Sicambria* (Ó-Buda) felé ment Árpád, hol a' lakosokat már csak érkezésének hire is elfutamtatá. Innen küldé *Etét* és *Bojtát* Baranyavár, *Usubut*, *Eörsöt* pedig Veszprém felé, kik rövid idő alatt meghódíták a' kitűzött részeket. Egykor Pannonhalmára menvén fel Árpád, szerfelett megszereté annak vidékét, 's néhány nap alatt megadá magának ön ohajtását, mert hatalmába ejté azt, mi néki megtetszett.

Vége a' hatalmas hódoltató nép is inkább arany és ezüst mint országok után vágyakodván, Baviába, Karinthiába, Olaszországba, Morvába, Saxoniába 's a' t. kezdett kalandozni különböző csapatokban; de mind ezen kirándulásokban Árpád személyesen részt nem vett, sőt talán egyik sem esett tudtára, mert az ő vállalatai mind nagyobb fontosságúak voltak 's egy új és állandó haza' alapítására czéloztak. Ennek belső elrendezése 's egybealkotása végett országgyűlést is tartá *Pusztá-Szeren*, mellynek végzetei nem jöttek ugyan által a' maradékra, de foganatja, a' szép 's dicső haza, elég nagy emléke.

Több fia' közül csak *Zoltán* marada életben, kinek a' bihari herceg' leánya jegyeztetvén el, az által Biharnek is urává lön. Ezt még atyja' életében fejedelemmé tevék a' magyarok, annak kívánságára; két esztendővel később meghala, Árpád 907, fenhagyván egy ország' alapításával mind a' világtörténetben, mind kivált a' magyar nemzetnél halhatatlan emlékezetét. Nem messze *Budvár*-tól egy forrásnál temtetett el, hol sirját a' hálás maradék sokáig mutatgatá unokáinak.

Az angol parlamentház' égése.

A' mult évi october' 15-éről 16-ára viradólag estveli 7 óraker gyuladás támadván Londonban a' parlamentháznál, azt egészen hamuba dönté, 's romjai közt még másnap is pislogott a' tűz. Azt mondják, sokan veszték életüket ezen gyu-

ladásnál, 's még többen kaptak sebet. Keletkezéséről e' szerencsétlenségnek sokféle hírek terjedtek, de mint a' *Times* mondá, a' rossz nemű hír még csak árnyékával sem bírt az igazságnak, új fűtés' nemének vigyázatlan próbálásából támadván a' tűz. A' *Courir* pedig egész bizonyossággal állítja, hogy a' kamarás urak' szobájában ütött ki, szinte történetből.

A' westminsteri 's a' Themse' általellenl partján fekvő városrészben lakók hirtelen nagy rémülésbe hozattak oly rettenetes gyuladás' hírével, melyet ember' emlékezete óta nem láttak. Nem sokára meg is győződtek az igazságról, látván, hogy az alsó és felső ház, szomszéd épületeikkel egészen lángba borulvák. E' szomorú hír hirtelen szétterjedt a' városban, 's minél inkább tarapództak a' lángok, annál nagyobb számmal tolongott össze a' bámuló sokaság. Soha sem voltak London' utczái annyira telvék emberrel, mert fél óra múlva már teljes lehetetlen volt az égő épülethez közeledni. A' Themset csak hamar ellepék a' ladikok; hidak, házfedelek, erkélyek és ablakok tömve valának nézőkkel, mert a' látmány, minden borzasztósága mellett is egy vala a' legfelségesebbek közül; csak maga az apátság' látása, mellynek architektóni szépsége soha sem volt gyönyörűbben kivilágosítva, ezereként csöndite elő nézőket. Azonban akármily nagy vala is a' szerencsétlenség, sokkal nagyobbá tette azt a' hír.

A' felső ház' szobáiban támadván a' tűz, vagy mások szerint egy ahoz ragasztott szomszéd épületben, oly hirtelen elszéledt, hogy már 8 órakor az egész csarnok, melly a' felsőház' bejárást képezé, szegletéig, hol az alház' teremeivel egybefügg vala, lángban állt. Szinte oly gyorsasággal hatott a' pusztító elem sz. István' kápolnájára is, mellyet még könnyebben döntö le, mivel az alház' udvarán épületi fa hevert halomban, 's az épület' fekvése miatt csak egy pár fecskendővel lehetett közel járulni, mellyel hasztalan igyekeztek ez érdekes építményt pusztulástól óvni. Főleg a' Themseről különös szépségű vala az egésznek látmánya. Első tekintetre úgy látszott, mintha lehetetlen lenne a' westminster-templom' tornáczát megmenteni. Iszonyu tűzoszlop emelkedett fel megette, 's fejr füstfelleg vonult el felette, mellyen keresztül, mikor a' szél megszakkatá, csak itt ott látszott az épület' teteje és ormója, egyszer'smind szakadatlan tüzeső hullott fedelére, úgy hogy minden pillanatban fellobbanása váratott. A' westminsteri hid, mellynek párkányait emberek lépék el, szokatlan tekintetű vala, mert a' setét néptömegek csudálatos fonáságot képeztek a' fejr kövel, mellyből a' hid

épült, 's melly a' hold' fényétől világos színt ölte. Az alsóház előtti fák' minden ágai a' gyuladás' legszebb fényében tűntek ki. A' hidon tul egész nagyságában szemléltetett a' siralmas látmány. Az új épülettől kezdve, mellyben a' parlament írószobái voltak, a' szónok' lakjáig minden ablakból lövelltek a' lángok, felfelé nyulván a' falakon. *Ley* urnak, az alház' titoknokának, 's a' szónoknak lakja már beomlott. A' torony ezen két épület közt egészen tűzben volt. A' fedel részenként hullongott be, de a' különböző emeleteket még átnem szakkatá; 11 óra tájban már egészen üreg volt a' torony 's tüzzel vala telve, a' fecskendők megszünvén ide munkálni, hol már nem volt mit szabadítani, a' szomszéd épületek felé irányoztatnak. 12 óra után iszonyu ropogással omlott össze a' könyvtár' tornya, 's mintha új táplálatot nyert volna, hirtelen lövellt fel a' láng omladványáról, de azon pillanatban kialudván, csak vastag füstgomolyt hagyta maga után. A' füst' elszéledésével egészen kitetszett a' pusztulás' képe. Izzó falvázak közt komoly méltóságban látszott az apátság' elrombolt szomszédaira letekinteni. A' parlamenti két ház csupa omladék volt, 's a' tűz ezen pontnál tovább nem terjedett; úgy látszott, egészen kimerité itt erejét. Mindkét ház egyszerre borult volt tűzbe, 's csaknem félóráig lángtengerben állott. Végre roskadozott a' fedel, 's miután a' füst eloszlott, melly a' lerogyást követé, csak fekete 's eleven szénhalomra tekinthetett a' szem. Az egész látmányt borzasztó szépségében terjeszti elő gyönyörű képünk, melly nagy szorgalommal készült. A' nemzet' vesztsége ezen épületekkel többre tétetik 200,000 font sterlingnél.

Az *Albion* tagadja, hogy a' tűznél emberek is veszték volna el. Támadásáról pedig azt mondja, századok óta összegyűlt papiros hányatván ki a' tárházból, azon emberek, kikre ennek elégetése bizatott volt, nem győzvén apródonként égetni, egyszerre gyújták meg, 's az iszonyu halom' lángja mindenfelé elterjedt.

A' felső ház eredetileg a' régi várhoz tartozó épület vala, mellyben az udvari mesterek az alattvalók' kérelemleveleit beszedék a' királynak; parlamentházzá akkor fordítatott, mikor Nagybritannia Irlandal egyesült. A' szomszéd udvarbeli házak az angol királyok' residentiáit képezék 's már 1512 leégtek. Az új felsőház' gyűléstereme nem nagy, de izletesen volt rendezve. A' hajdani felsőháznak híresneves szőnyegek, mellyeken a' spanyol ármáda' elveszése ábrázoltatott, a' most leégett terem' falait is ékesíték, barna faoszlopok különböző szakaszokra oszták a' szőnyegeteket, mindenik oszlop

egy egy részét képezvén ama' történetnek; az oszlopfejeket ugyanazon kor' legjelesebb tengeri hőseit mutatók. A' trón IV György' felépésekor ujonnan készült, gazdagon és fényesen. Másik része a' hajdani kérelemlevel-beszédő teremnek folyosóvá volt alkotva, mellyen az alház' tagjai ünnepélyes esetekben a' felsőházba jöttek. A' két ház között volt az ugy nevezett festett szoba (hajdan Eduárdnak, a' valálástevőnek hálószobája) mellyben a' lordok' és községek' conferentiája tartatott, mind ezek semmivé lettek a' gyűlés alatt a' királyi galériával együtt. — Az alház eredetileg sz. István' tiszteletére épült kápolna volt; 1347 III Eduárd collegialis templommá változtatta, 's a' régiség' buvárjai nem győzék eléggé magasztalni hajdani pompáját. VI Eduárd átadá a' községeknek, kik ülésteremmé változtaták, noha alkalmatlanul és minden izlés nélkül. Mikor Nagybritannia Irlandal egyesült, tágítás végett kihányattak a' közfalak, csak a' fedelet tartó támaszok hagyatván meg. Ezek megett új falak építettek, úgy hogy köröslég fülkék támadtak. Nyugoti végén a' teremnek karzat volt csinálva, déli és éjszaki oldalán a' fedelet tartó vékony vasoszlopok nyultak fel korinthiai fejezettel. Felső végén a' teremnek, nem messze a' faltól, a' szónok' széke állt, arannyal 's a' királyi czimerrel ékesítve; ehez közel az asztal, mellyen a' ház' három titoknoká vitte a' tollat. Ezen asztalon feküdt a' szónok' pálczája, melly alája dugatott, mihelyt az ülés gyűlekezetté (Comité) változott 's a' szónok elhagyta székét. Az asztal és sarampók közötti hézag tanuk' kihallgatására 's a' t. volt hagyva, azután következtek a' tagok' padjai, úgy szinte két felől is. a' karzat hallgatóknak és gyors íróknak hagyatván. A' szónoktól jobbra ültek a' ministerek, azokkal általellenben balra az oppositio' fejei. Mind a' terem, mind a' könyvtár, mind más mellékszobák martalékjaivá lettek a' tűznek. A' westmínszteri apátság, remekje a' goth építészetnek, távolabb feküdvén egy kissé, egészen épen maradt. Minden angol fájlalja ugyan a' parlamentházak' elégsét, emlékeztetvén az omladék, hány századokon keresztül folytak azokban politikai nemzeti czélra a' fontos tanácskozások, de koránt sem tartoztak sem az építészet' oly remek emlékeihez, sem az angol moralis és históriai nagysággal nem voltak oly szoros kapcsolatban, mint a' westmínszteri csarnok és apátság, melly mind kettő fenmaradt az angol nép' nagy öröme. Régóta sürgettetett már, hogy a' törvényhozásnak alkalmasabb hely készítenék, 's mit a' leghíresebb szónokok' előadásai ki nem vihettek, most a' történet viszi ki. Lefolyt századok' ha-

gyományai, a' koronázás' maradványai, régi alakjokban maradnak, de a' reformált parlament most már új házban fog ülni.

H a r a n g o z á s.

Lehet-e nagyobb fonákság, a' mostani harangozás' módjánál, mozgásba hozatván a' harang' egész éreztömégének nehézsége egy hang végett, mellyet a' harangütőnek csupán hozzáütése által sokkal tisztábban lehetne kihozni? Akármelley kalapáccsal ütessék meg illőleg a' harang, sokkal szebb hangot ad, mint a' szokásos lóballással okoztathatik. Gyakran kell hallanunk, hogy ez vagy amaz haranghoz több ember szükséges, holott egyetlen egy ember ugyanazon czélt sokkal tökéletesebben érné el, ahoz készített kalapáccsal. Londonban például a' sz. Pál tornyabeli harang 113 mázsát nyom, ütője pedig 180 fontot. Ha most már ezen nagy harang' egész tömege az idomlag parányi ütő körül hajtatik, nem épen úgy esik-e, mintha földünket a' hold körül, a' napot legkisebb planétái körül akarná az ember forgatni? Miért nem követjük a' harangok' harmóniájánál a' természet' harmóniáját? Azon iszonyu erő 's fáradság' fecsérlésén kívül, melly a' mostani harangozás mellett tétetik, még más fontos okok is vannak az ellen; ugymint az emberi élet' veszedelmeztetése, mert egy esztendő sem mulik el, hogy ez vagy amaz helységben több vagy kevesebb számu ember nem lakolna életével e' szokás' halgatagságaért; azon kívül hihetetlenül rongáltatik a' torony maga is, úgy hogy többnyire idő előtt elromlik, sőt mint 1829 történt a' szent koporsó' tornyával, össze is rogyik. Angolországban, hol a' sok és nehéz harang nagy divatban van, a' tornyoknak felénél már több úgy megrongáltatott, hogy bátorságosan nem lehet bennök harangozni. Különösen ez az eset van a' bow-churchi toronynál, mellynek 10 harangja összesen 200 mázsát nyom. Ha ily nagy teher egy magas torony' legfelsőbb részén mozgattatik, a' legerősebb épület is természetesen alapjaig megrendül. Hajdan még csudálatosabb módja volt némelleykor a' harangozásnak, az úgynevezett *bünbánati harangozás*, mert hogy a' harangnak siket hangozat adassék, mint a' husvételőtti nagy hét megkivánta, felül több nagy lyukak furattak rajta, 's az által nem akadályoztatott ugyan a' lóballás, de minden harmonia lehetetlenné tétetvén, valóban siránkozó hangot adott a' harang. Mig ez a' nevetséges harangozás divatban volt, álmodni sem lehetett a' jobbtásról.

Arpád.

As angol parlament-ház égése.

A' jelenkor' physikai charakteristikája.

Ha a' jelenkor' charakteristikájáról van szó, magától értetődik, hogy az alatt nem minden most élő embert kell gondolni, hanem csak azokat, kiket az emberiség' képviselőinek 's egyszer'smind tónadóinak lehet tekinteni. Ezeknél a' következő charaktervonásokat jegyezzük meg. Általában véve sokkal gyengédebb és finomabb organisatio, kivált inalkatra nézve, a' honnan az inalkat' gyengése szerfelett uralkodik. Érzékiség, durvább és finomabb érzelet a' szellemiben, ingyengeségi betegségek a' physikaiban, mert sôha sem volt oly gyakran és oly sokféle inbetegség mint most; ezek átmennek a' szüléktől a' gyermekekre, 's ha még tovább tart a' miveltebbek' mostani életmódja, örökségei lesznek a' gyermekeknek, vagy talán már azok is.

Több lelkesség, kevesebb erő, azért több élet van a' szellemi világban, az olvasásban, gondolkozásban, és még több az érzésben. Nyavalyává lett a' mostani századbeli írászat, pusztító szörnyeteggé a' canczelláriai kotló élet, a' honnan fájdalom, szenvedő karaktere van a' mostani szellemi életnek, melly nem emeli fel a' lélek' erejét, hanem csak fogékonyságát, mozgékonyosságát és éldeleteit; neveli a' képzelet' uralkodását, nem pedig az értelemét. A' helyett tehát, hogy erősítve hatna a' physikai létre, csak a' gyengédséget, ingerlékenységet neveli, 's az öntartás' hiányát; számtalan betegítő szellemi érzéserőt nemz, mellynek a' test alája vagyon vetve. A' mit mi ingyengeségnek nevezünk, gyakran csak a' szokás' következése, mellyel ifjuságunktól fogva átadjuk magunkat a' felesíráló betegségek' érzelmeknek, 's nem fordítunk ellenök lelki erőt, mellyel gyakran kezdetben elnyomathatnának.

Ingerlettség. Gyermekségtől fogva fűszeres ételekkel élünk, mellyek az idegeket felingerelvéen, az egésztest természet elleni feszületben tartják, utoljára eltompulást okoznak 's új ingerlő szereket tesznek szükségessékké. Ebben különbözik leginkább jelenkorunk a' hajdantól. Csak a' kávé, théat, dohányt 's egyéb fűszert juttassuk eszünkbe, mellyekről a' régiek semmit sem tudtak, de leginkább a' pálinkát. Még a' ser is ingerlő állománnyal vegyes töbnyire 's megfosztja az embert physikai ártatlanságától. Vajha minden nyavalygóknak minél előbb betelnék ohajtása 's a' serfőzők valahára egészséget gyámolító sert készítenének.

Több természetlenség, mesterkéltebb élet. Az ülő életmód, természet elleni öltözködés, a' nappalnak éjjelé tevése és megfordítva, erkölcs-

telenség, szobában tengés, sok irás és olvasás, szemüvegek' divatba hozása, mellyek a' látás' gyengülésének szembetűnő jelei.

Új betegségek, mint az ugynevezett galant betegség, himlő, skarlát, számarhurut, veresrüh, sárgaláz 's a' még gyakrabban előjövő inláz, hosszas inbetegségek, görcsök, komorkórság, tüdősorvadás, csúz, őrjültség, leginkább pedig a' majdnem általános scrophulos betegség 's a' t.

Az Öngyilkosság is, melly sokkal gyakoribb mint hajdan, a' mostani emberiség' physikai charakteristikájához tartozik.

Ha a' finomodás hamis irányt vesz, ha csak a' testerőtlenítés üzetik mindig tovább, a' nélkül hogy új erővel pótolatnák vissza; ha az állati erő elvész az állati élet nélkül, az ilyen mivelődés végre árnyképeket állít elő, 's valami közlépényeket, mellyek sem nem testek, sem nem szellemek. Nyilván van, hogy ezen úton járunk. A' fél és hibás cultura semmikké teszen benünket, mert csak az igazi tart meg és erősít physikailag is. Ki a' természet' egyszerűségétől eltávozik, ki éldeleteit a' földnek minden részeiből előkutatja, dobzódik mértékletesség helyett, a' természet' erejével daczol, 's a' lelket nyalánságokkal mintegy hizlalni akarja, az tulajdon szellemi és testi erejét fogyasztja és további sinnedező életének örökös félszesség siralmas jutalma. A' lélek' érzékenykedése csak oly veszedelmes mint a' testé, a' t' természet mértékletességre tanít és boldogságunknak csak ez az egyetlen örje. Azért is örvendetes látmány, hogy némelly szülék gyermekeiket természet szerinti egyszerű táplálást, levegőben-mozgás, gymnasztika, hideg fürdők, úszás, lovaglás 's a' t. által testileg erősíteni törekednek, mi által majd a' szellemi tehetőség is elvesztendi beteges érzékiségét és ingerletességét.

Medór, a' hű és hősb.

Ha ezen a' földön az erényt méltóságokkal lehetne megjutalmazni, akkor Medór a' kutyák' császára lenne. A' Párizsban történt juliusi lázadás' alkalmakor, Louvrenak ostroma után a' palota' téren temettettek el azon polgárok, kik az ütközetben a' csatatéren maradtak. Midőn a' nyughelyőkre szállítandó halottak taligákra rakatnának, egy eb szívrazó csaholással ugrott ezeknek egyikére, 's erről a' nagy sírgödörbe, honnét a' halottakra hányt 's vízzel leöntendő mész' heve' áldozatává leendőt csak nagy bajjal lehetett eltávoztatni. Azon ismeretlen kutya volt ez, mellynek azután a' nép Medór nevet adott. Medór az

ütközet alatt mindig oldala mellett állott urának, sőt ekkor sebet is kapott. Ura' halála után a' sirokat soha többé el nem hagyván, 's a' fával szegett szűk sírkertet éjjel és nappal körülszaladozván, kinzó érzelmein, a' csak multával szünendőkön, szomorú hangokkal tágitott. Medórra mind ezek mellett is senki sem ügyelt, mert senki sem sédjítette fájdalmait. Ura hihetőleg csak azon napokban érkező Párizsba hazájának szabadságaért ismeretlenül harczolt, és halt teste név nélkül takarítatott el. — Csak néhány hét mulva kezdettek Medórra figyelmezni, midőn már szinte esonttá aszott 's teste genyedző sebek által fedezett. Ételt adogatának a' hű ebnek, de az nem fogadta el. Végre egy polgárnő' állhatatos számalma birt Medór' kinjain enyhíteni. Az asszony magához vevé, kötögette sebeit, 's egészen helyre hozta. Medór ugyan nyugalmasabb lön, de vérző szíve még mindig urához vágyodék a' sírba, hová őt fellábadása után gyamolója magával vivén, azt hét hónaptúl fogva soha el nem hagyá. A' kutya a' ritkaságok' gazdag barátitól többször megvétetett már, a' többi közt egyszer Párizstól 30 órányi távolságra vitették, de ő mindannyiszor visszatért. Medórt a' sírból egy darab rongyot kikaparni 's ennek örülni sokszor látták már, de azt szomorúan visszatevé és földdel betakargatá ismét. A' rongy hihetőleg ura' ingének egy darabja. Kenyeret adván Medórnak, ezt a' sírba jásza, mintha ura' éhét akarná enyhíteni, mellyet később ismét kiásván, mintegy tudni vágyik, ha ura elköltötte e már azt. Eleintén Louvre-nél tanyázó nemzeti őrsereg éjjelenként magához vette őt az őrszobába, de később a' sírkertben építettek neki kunyhót. Medór' életrajzát, a' számtalan reá írt verseket a' sírkert körül szüntelen lehet kapni: a' sírkertet szüntelen nagy népsereg környeli, de csak a' nemzetnek alacsonyabb osztályából; mert itt fekszik ennek kevélysége, öröme és dicsősége. A' ki közel juthat Medórhoz, hogy megezírógassa, az szerencsés. Medór egy nagy uszkár, a' többi közt egy csinosabb ruhájú úr is megezírógatta őtet, de Medór nem ügyelt reá, hihetőleg a' jobb köntös alatt rosz szívet sejdített; de ha egy ingben talált valaki hozzá közeledni, ha valamely szegény asszony ezírógatta meg, azt Medór farkesóválással 's hizelgéssel viszonozá. Medór t. i. jól tudja, kikben talál urának barátjaira. Egy egészen rongyos kis leány közeledett hozzá egykor, erre azonnal felugrott Medór, köntösénél fogva huzta őt, magától nem bocsátotta; a' leány Medór' megnyert bizodalmban kevélykedett. — Hány henye 's gazdag honzopó nadályt, és hány rosz barátot lehetne Medórért adni!!

R a g a s z t é k.

Tört agyag- és porcellánedény' ragasztására igen jó vegyíték lesz turóbul és mézporból. Az oltott tejből lett nyers sajt ugyan is kimosatik és egy megszáraztatik, hogy kávémalmon meglehesen örteni, mi által két harmadrésszel könnyebbé lesz. Örlés után ismét szárítatik, azután 9 lat száraz turó 4 lat mézporral összedörzsöltetik tányéron vagy esészében, 's jól bedugott üvegben tartatik. Ez a' vegyíték sokáig eláll, kivált ha egy keves kámfor adatik hozzá. Mikor az ember használni akarja, vizet tesz hozzá és péppé csinálván, ragaszt vele. Könnyen bánhatni a' ragasztékkal, mivel meg nem keményedik oly hamar, mint a' friss turóval készült, ha pedig egyszer megkeményedett, oly erősen tart, hogy még a' forró viz' gőze sem olvasztja fel. Zsiradékkal is, például halzsírral, igen erősen ragaszt a' méz; ha ez vízbe mártatik, míg megmelegedik, azután kivétetvén porrá töretik, és a' por átszitatván, halzsírral összekevertetik. Ez a' vegyíték Spanyolországban hajókenőcsnek használtatik, szerfelett erősen ragadván a' fára. Lenmagolajjal szinte így lehet ragasztékot készíteni. Az ezzel csinált pép különösen használható üveg lombikok' repedéseinek betömésére. Igen jó kőragasztékot ad vitzartókra nézve a' vaspör ezettel és kénkősavanyal (gáliczszeszolajjal) péppé csinálva, az utolsót 40 rész vízzel kevervén fel. A' méz és főveny, szokott állomány részei a' vakolatnak, vaspör tétetvén hozzá, erősebbé és tartósabbá lesz. Elegendő vízzel 10 font méz oszlattatik fel 's 50 font vaspör és 10 font kövecses főveny egyvelítetik hozzá. Ha vaspör nem találtatik elég mennyiségben, vassalak vétetik helyette, mellyet könnyen porrá törhetni.

A' levegő' befolyása az egészségre.

A' levegő, ez a' láthatatlan, földünket körülvevő, a' természet' mind három országa' testeiben egyik állományrészként bennelevő, minden gőzt és párást magába szívó, villánytűzzel terhelt, mind állatoknak mind növényeknek nélkülözhetetlen, majd esendes majd haborgó göztenger, leginkább két féle, ugy mint élteő és fojtóanyagból áll. Ezen két féle anyag egyikének vagy másikának feleslege, mint szinte állati, vízi, érczi hidegségi, melegségi 's más gőzrészekkel megterhesedése ártalmas az állatnak és növénynek.

Minden idegen nemű göztől tiszta levegőt soha sem találhatni légkörünkben; csak a' chemia által szerezhetni élteő anyaggal gazdagabbat, de

melly feletti mértékben szívatván be, az életlángot ugyan jobban felgyújtja, de hamarabb is elemésztí. Tiszta, 's hideg téli napokban gyakran ilyet szívunk be, de miatta meg is látogat bennünket a' gyuladásos nátha, köhögés, melybetegség 's egyéb e'féle.

A' nagyobb, népesebb városok' gőzköre, különbözőféle emberek' és állatok' tisztátalanságok' gőze, szoros utcák, magas házak miatt igen megrontatik, főleg ha a' város hegyekkel körülvelt völgyben épült, hol a' tisztító szelek hozzá nem juthatnak. A' kiáradó folyók mellett lakó emberek mocsáros és vizenyős helyek' gőzeinek vagynak kiteve, a' honnan különbözőféle lázok, élet- 's emésztésbeli gyengeségek' nyavalyái szomorú sorsuk.

Több tapasztalások igazolják a' nagy igazságot, hogy a' belehellett levegővel nem csak éltető savanyanyag, hanem más gőzköri ártalmas és ártalmatlan részek is egyvelednek vérünkhöz. Nyálfolyás lep meg bennünket, ha a' gőzben felosztott kényeső' közelében állunk; az ólom' gőze bányákban, 's ezen tisztátalan érczel báno mesterségek-nél, a' mély kut — pincze — 's boltbeli fojtó levegő, a' ragadós tömlőcz — hajó — kórházbeli gőz nyilvános bizonyítványai, hogy a' levegő mérég lehet ránk nézvé. Boldogok, kik életüket tiszta levegővel táplálhatják! Az egészséges tájakon utazás azért oly hasznos, mivel az utazó minden pillanatban más más tiszta légkörbe megy által. Ezen tapasztalásokból mindenki megítélheti, mily szükséges legyen a' levegőt gyermek- haló- lak- és beteg szobában, tisztátalan kézi mesterségek' műhelyeiben, templomban, játékszíben 's a' t. gyakran megújítani.

A' hidegség, vagy a' szabad melegítő részesekké' hiánya nagy ellensége ugyan az állati és növényi életnek; de a' tiszta téli levegő mind a' mellett erősíti az élet- és emésztési erőt, mivel szabadabb az idegen páráktól, gazdagabb éltető léggel, következőleg éleveníőbb is. A' barom' husa is nehezebben rothad meg télen, azért sokkal egészségesebb, 's valyon a' téli nyugodtabb alvás nem tesz-e sokat az állatok' és emberek' épségére? A' nedves hideg levegő ellenben az által árt az egészségnek, hogy mind a' tüdőnek mind a' testnek kigőzölgése meggátoltatik, azaz, a' levegőbeli vízi részek' feleslege miatt fel nem vétetik a' légbe. Tagszakkatás, náthahurut kinezza tehát az állati testet a' nedves, késő évszakokban. Azért melegebb ruhába kell ilyenkor öltözni, 's a' szoba' mérsékletes fűtésével igyekezzék az ember ártalmatlanná tenni a' levegő' befolyását.

A' nyári hónapok' száraz és hő levegője felingerli a' szívet 's a' vérkeringés' edényeit; a' vér felforr, a' bőr szerfeletti izzadásra, a' gynomor mértékletlen ivásra kényszeritetik, mi a' gyengélkedőknél emésztési erőtlenséget, az erőseknél forró lázakat okoz. A' forró nyári éjszakán nyugtalan alvás, a' gyakran felhevülő 's ellankadó levegő, 's ennek gyakran hirtelen jövő jégzápor általi meghivesitetése, az állatoknak hamari poshadás miatt nem oly egészséges husa észrevehetőleg gyarapítják ezen évszaknak kártékony hatásait. Őrizkedni kell tehát a' testnek és vérnek erőtető munka, esztelen táncz, 's pelyhes ágy általi felhevítésétől 's az izzadság' szaporításától; igyék az ember csak azért, hogy éljen, és ne azért éljen, hogy csak igyék, fűszerreze husételét növényssavanyval, gyümölcsel és veteménnyel; óvakodjék jégzápor után a' meghűléstől, 's ne fürödjék olyankor folyókban vagy szabad helyeken, kerülje az emberiséget lealázó kicsapongás általi önerőtlenítést, ha ép akar maradni, 's az áldott természet' örömeit éldelni.

A' különböző éghajlatokról majd szeliden majd hevesen jövő légfolyamok, vagy szelek, a' légkörünkbeli egyensúly' megháborításának következei, 's hol ártalmasok hol hasznosok egészségünkre. A' hideg és száraz keleti 's éjszakai szél erősíti télen a' gyengélkedőket, de a' teljes véreknél szem- fül- nyak- és melygyuladásokat okozhat. Még ártalmasabb a' nedves, hideg éjszakai és keleti szél, mivel az a' tüdő és bőrkigőzölgést megrontja. A' keleti és éjszakai szél mérsékli nyárban a' levegő' hőséget 's mind az állati mind a' növényi országra jótékonyan hat. A' déli és nyugoti zivatoros szél tisztítja ugyan légkörünket télben, de ellensége a' tüdő és bőrgőzölgésnek; a' megfagyott tagok ríngatódnak és égnek ennek jövetelére. A' dühöngő szélnek soha se menjen, lovagoljon vagy kocsizzon az ember kinyitott szájjal és kebellet ellenébe, mert a' levegő' nagy nyomása megszakaszthat a' tüdőben valami véredényt. Gyenge gyermekek, vérhányók, tüdőkórságosak, szoruló melyűek soha se menjenek ki szobáikból erőszakoskodó szélkor. Szomorun kell tapasztalni, mily gondatlanok a' legtöbb anyák, dajkák, gondviselőnek, mily restek a' legtöbb mesteremberek, lak' és hálósobáik', műhelyeik', boltjaik' levegőjének tisztításában, pedig hány ember és gyermek lesz áldozatjává esztendőnként ezen gondatlanságnak és restségnek! Az erdőben és szabadban élő állatok nem azért-e oly egészségesek és frisek, mivel mindig tiszta levegőt szívnak? —

Cserebogár-fogyasztás.

Némelly esztendőben oly iszonyu károkat okozván a' cserebogár, igen szükséges volna az olyan medaraknak csupán pajkosságos ellövöldözését megfiltani, mellyek a' cserebogarat fogyasztják. Carpenter felszámolá, hogy egy fiatal magtörő holló mindennap legalább 15 cserebogárhernyót eszik meg, ha pedig idősbedik, huszat is; egy fészekbeli 5 magtörő tehát a' két vénnel együtt mindennap 200 cserebogarat emészt el. Három hónap alatt majd 20,000-et teszen ez a' szám, 's minthogy a' cserebogár 4 esztendeig földi hernyó 80,000 fogyasztatik ki 7 magtörő által. Ha most már felvesszük, hogy ezen kiirtott cserebogaraknak fele nőstény, 's mindenik csak 200-at tojnék, egyetlen egy magtörő család 8 millio cserebogarat pusztított el 4 esztendő alatt. A' cserebogár nem csak azért ártalmas, hogy mint valóságos bogár a' falevelet egészen leeszi, 's mind a' fa' növést, mind annak gyümölcsét semmivé teszi, hanem azért is, hogy mint földi hernyó 4 évig rágdalja a' növények' gyökerét és azokat elsínyleszti. Carpenter azt is hasznosan ajánlja, hogy a' falusi heverő gyermekek fordítanának a' cserebogár' pusztítására, mire könnyen vehetnék azokat a' mezei gazdák apró ajándékokkal. Egy gazda minden 100 cserebogárért egy fillért fizetett, 's néhány nap alatt többet bevitték neki 14,000-nél, tulajdon birtokán szedetvén össze ez a' nagy mennyiség. Ily módon 6 forinttal más fél millio földihernyót pusztított ki, melly négy esztendő alatt bizonyosan ugyanannyi száz forintig okozott volna kárt. Az olaszok még okosabban tesznek, mert hogy a' cserebogár meg ne ehesse gyümölcseiket, ők magok eszik meg a' cserebogarat.

E g y v e l e g.

Rugdosó tehen' szelidítése. Vagynak olyan tehenek, mellyek meg nem állanak a' fejésre, sőt gyakran szerencsétlenséget okoznak. A' különbözőség által még szilajabbakká tétetnek, pedig ezen bajon igen könnyű segíteni, ha hideg vízbe mártott vászony tétetik a' tehen' keresztcsontjára, mert akkor bizonyosan nyugodtan fog állani.

Juhnemesítés. Ez most már Sibériában is nagy előmenetelt teszen. A' száz merino nyájak-

ból egészen az Argun folyóig sok juh hajtattott az ottani faj' nemesítésére. Őt esztendő telék el az odahajtás alatt, de most már felségesen sikerül az ohajtott czél.

Emberi élet. Az emberi élet oly gyarló és bizonytalan, hogy 24,000 gyermekből alig éri el fele a' 9-dik esztendőt. Két harmadrész 40 esztendős kora előtt a' sirban fekszik. Csak egy hatodrészt éri el a' 62 esztendőt, csak egy tizedrészt a' 70-et; csak egy század rész a' 86-ot; csak egy ezred rész a' 90-et, és legfeljebb 6 — 7 a' századik évet. 24,000 gyermek közül tehát 12,000 él 9 esztendeig; 8000 40-ig; 4000 62-ig; 6400 70-ig; 240, 86-ig; 24, 90-ig és 6 — 7, 100-ig.

Igen megjegyzésre méltó itt, hogy 1000 gyermek közül, kiket maga szoptat az anya, legfeljebb 300 hal meg; de ugyan annyi számból, ha dajka szoptatja, meghal rendszeren 500, és így épen fele.

Dadogás. Egy kis gömbölyű fa, olajjal meg nedvesítve a' nyelv alá tétetvén, próbált szernek mondatik a' dadogás ellen.

Zigarró. A' mexikói dámák mindnyájan zigarrót szivnak, a' legfinomabb dohányból ugyan és postapapirosba göngyölve. Egész nap ki nem veszik szájukból, azon fél órát kivéven, mellyet a' templomban húznak ki. Minden mexikói szépnek van tehát ezüst vagy arany zigarrótartója 's rendszeren már 7 esztendős korában elkezdi a' szipakolást.

Csalányozás. Carlisle' közelében, Angolországban, sokáig szenvedett egy ifju rheumatismusban, 's végre mankókra szorult. Valaki azt tanácslá neki, hogy szenvedő tagjait csalánnyal veregesse, 's minekutána ezt három napig tevő egymás után, tökéletesen meggyógyult.

Kézkenőcs. A' bőr' felrepedezése ellen, 's gyenge kézbor' nyérése végett következendőképen készítettik a' jó kenőcs: Porzellán csészében lágy tűzön megolvasztatik 2 lat czetvelő, 's levétetvén a' tűzről, hozzá adatik egy lat mandolaolaj, 20 csep levendulaolaj, 10 csep bergamottolaj, 9 csep szekfüolaj. Mind ez jól összekavartván, 's jól bezárt nagy száju üvegbe tétetvén, használatra fordítatik.

POZSONYBAN.

Szerkezteti 's kiadja Orosz József, nyomtatja ifj. Schmid Antal.